

Advocats del diable

Set intel·lectuals catalans corrent, en defensa de l'estat d'Israel i contra el *nou antisemitisme*, vells prejudicis que encara —diuen— són vius amb l'etiqueta d'antisionisme: banalització de l'holocaust, satanització d'Israel...

ANTISEMITISME DESPRÉS D'AUSCHWITZ. CONTRA LA NOVA JUDEOFÒBIA.

P. BONNÍN, J. B. CULLA, V. MARTÍ, J. F. MIRA, M. PESSARRODONA, P. RAHOLA, V. VILLATORO.

PRÒLEG DE VICENÇ VILLATORO

COL·L. "LA UNITAT". 186, 168 PÀGS.

EDITORIAL TRES I QUATRE, VALÈNCIA, 2004

Hi ha hagut una identificació tradicional del poble català amb el jueu, tots dos maleïts, sense estat, sota el filisteu. I una profunda fascinació de l'esquerra catalana per la fundació de l'estat d'Israel, socialista, petit, capaç de sobreviure i de tornar a la vida una llengua perduda; V. Martí invoca repetidament el filosemitisme de Joan Fuster... Aquest és el context d'un llibre valent, d'alta càrrega voltaica, sens dubte, i que obliga a la reflexió. Molt desigual quant a formes i maneres, amb un caire combatiu que perd sovint els papers: d'una Pilar Rahola o una Marta Pessarrodona que capgiren el maniqueisme habitual, un V. Martí que escampa bilis a tort i a dret, a un J. F. Mira que, més assenyat, és l'únic que comprén la percepció general del poble palestí com a víctima.

Efectivament, la cultura occidental té un component històric cristià antisemita, que s'ha manifestat —i de quina manera— en nombroses ocasions. Arriba, però, aquest racisme fins als nostres dies, i a casa nostra? Els autors d'aquest llibre afirmen que sí: l'antisionisme és un paraigua (Rahola), un avatar (Culla), la forma políticament correcta (Martí) de l'antic prejudici contra els jueus; els hebreus antisionistes —Chomsky, objecte d'ira— pateixen, doncs, autoodi. Europa, diu Bennín, és hostil als jueus, i hi ha una mena de conxorxa mundial dels tres totalitarismes antisemites —nazi, soviètic i islamista— per destruir Israel; la mateixa ONU, controlada per ells i convertida en un *fòrum tercermundista*, aïlla internacionalment Israel; els únics bons són els nordamericans i el seu imperi protector.

L'altre objecte d'ira és Saramago, acusat de banalitzar l'Holocaust amb la seua desafortunada comparació entre Auschwitz i Ramallah. Com argumenta Mira, el genocidi nazi és un graó diferent, a l'escala de la infàmia humana, que qualsevol altra massacre coneguda. Fins ací, d'acord —per cert, V. Martí hi compara Auschwitz amb les torres bessones—. En canvi, la brutal repressió —anomenem-ho així— israeliana

contra els palestins és ací banalitzada: es tracta d'"errors" normals, que no agraden però funcionen, una defensa contra les agressions terroristes dels palestins, desagradables tercermundistes, i en tot cas un problema intern d'Israel, creu Pessarrodona.

Hi ha, denuncia Villatoro, una selecció informativa que privilegia el conflicte àrabo-israelià per crear una opinió pública parcial, cosa que no es fa en altres conflictes. Certament, les manipulacions informatives són abundants, així com el simplisme i el maniqueisme periodístics: és molt fàcil fer escarafalls pel mur de Cisjordània, però ningú no s'escandalitza pel mur de Melilla, que no és tan diferent. Però, crec, si estem tan pendents d'Israel no és per racisme, és perquè sabem que s'hi juga el futur del món.

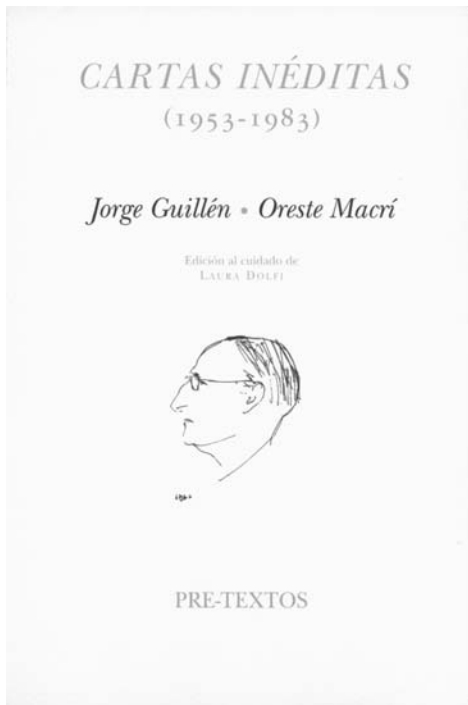
Albert Toldrà i Vilardell

Zoran Music
"Nosotros no somos
los últimos" (1970)

Diàleg del poeta amb el seu crític

En aquest volum, que aplega 361 cartes, podem resseguir la història de l'amistat i de les fecundes relacions literàries existents entre el poeta Jorge Guillén, membre de la «Generació del 27», i l'hispanista d'origen italià Oreste Macrí.

De Jorge Guillén, l'Editorial Pre-Textos ha publicat tres reculls epistolars. El primer amb Gerardo Diego i Pedro Salinas (1966), el segon amb el bibliòfil José M. de Cossio (2002), i ara aquest, amb un dels intel·lectuals estrangers més atents a l'estudi i la difusió de la poesia espanyola en terres italianes. Tot plegat constitueix un encert perquè presenta l'escriptor castellà, no ja en la dimensió habitual de poeta, sinó com a corresponent, és a dir, en diàleg amb personatges destacats del seu univers cultural. En el cas del professor Oreste Macrí, l'intercanvi amb l'autor de *Cántico*, encetat amb una lletra d'agraïment del poeta perquè l'havia

CARTAS INÉDITAS (1953-1983)

JORGE GUILLÉN-ORESTE MACRÍ

EDICIÓ A CURA DE LAURA DOLFI

438 PÀGS.

EDITORIAL PRE-TEXTOS, VALÈNCIA, 2004

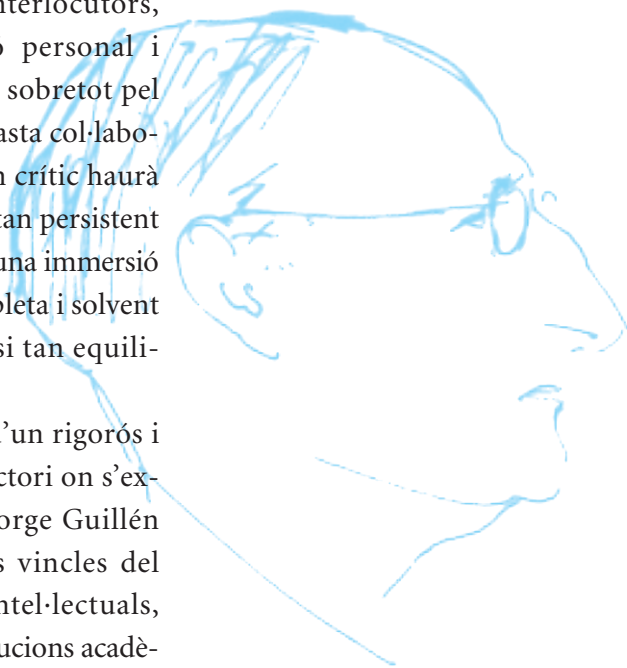

inclòs dins l'antologia *Poesia spagnola del Novecento* (1952), derivarà amb el temps cap a un terreny més interessant i complex, en convertir-se l'estudiós salentí en traductor, crític, intèrpret, antòleg i fins defensor de l'obra guilleniana. Arran d'això, ens troben davant una correspondència exemplar. Exemplar per la regularitat del carteg, l'afinitat i disposició dels interlocutors, el volum d'informació personal i professional que conté i sobretot pel nivell d'entesa i d'entusiasta col·laboració. Poques vegades un crític haurà comptat amb una ajuda tan persistent i efectiva i un poeta amb una immersió i una dedicació tan completa i solvent com en aquesta simbiosi tan equilibrada i enriquidora.

L'epistolari és precedit d'un rigorós i aclaridor estudi introductor i on s'expliquen els afectes de Jorge Guillén amb Oreste Macrí i els vincles del literat espanyol amb intel·lectuals, editors, traductors i institucions acadèmiques i literàries d'Itàlia. L'autora, Laura Dolfi, posa de relleu l'admiració suscitada per l'obra guilleniana entre els responsables de la revista *L'Approdo Letterario* i entre els components del grup de poetes i crítics hermètics que freqüentaven la tertúlia del Cafè Paszkowski (a la ciutat de Florència),

de la qual Guillén fou considerat i es considerava, membre de dret. Fet i fet, la recepció dels seus textos adquirí tant de prestigi que fou traduït, analitzat, reconegut, estimat i fins defensat quan, segons dèiem adés, els ideòlegs del realisme social menysprearen la seua poètica.

Santi Cortés

Post-Cold-Warriors: El neopragmatisme postmodern sense ètica

Ficcions còmplices és un estudi assagístic, crítica i denúncia de la filosofia (ideologia, ètica i pràctica) dels “post-cold-warriors”, el poder polític, mediàtic i intel·lectual de la dreta sorgida després de la fi de la guerra freda i en especial després dels atemptats de l’11 setembre als EUA.

FICCIONS CÒMPLICES. UN ESTUDI SOBRE LA FILOSOFIA
DELS “POST-COLD-WARRIORS”

JOAN GARCIA DEL MURO SOLANS

COL·L. “LA UNITAT”, 184, 226 PÀGS.

EDITORIAL TRES I QUATRE, VALÈNCIA, 2004

Premi d’assaig Joan Fuster en la XXXII edició dels Premis Octubre, amb un jurat format per Antoni Furió, Joan Garí, Josep Gifreu, Damià Pons i Vicenç Villatoro.

El premi, lliurat en aquest 2004, ha estat compartit amb Antoni Vives (Barcelona 1965) per “*El nacionalisme que ve*” un assaig sobre el postpujolisme, la realitat política i social de Catalunya, les estratègies diferenciades de la resta de Països Catalans, la creació d’una “veritable classe de polítics catalans”, la defensa d’una euro-regió econòmica i d’un espai de comunicació en català.

Joan Garcia del Muro Solans (Lleida, 1961) és professor de filosofia a l’IES Mercè Rodoreda de l’Hospitalet i la Universitat Ramon Llull. Doctor per

la Universitat de Barcelona, ha publicat obres d'assaig i pedagogia, com ara *Ser i conocer*, *Història de la filosofia*, *El pensament ferit* (Premi d'assaig mancomunitat de la Ribera Alta) i *Totalitarisme postmodern* (Premi Ernest Lluch a la cultura i els drets humans).

Ficcions còmplices és una anàlisi raonada i contrastada amb dades contundents de la praxi político-mediàtica sorgida (com a resposta aparentment autodefensiva) d'aquella massacre (11-S) en el que diem habitualment món globalitzat i que es troba en l'òrbita i sota el patrocini de les denominades democràcies occidentals, liderades pels EUA.

En aquesta crítica es desvetlla el cinisme, la hipocresia i al totalitarisme de certes institucions conegudíssimes com ara l'ONU, La Unesco i la Comissió pels Drets Humans. Es denuncia el neopragmatisme de polítics i caps d'estat de nacions poderoses, més preocupats per inventar-se una veritat que els interessa abans que descobrir la que hi ha. Es descobreix la paròdia i mentida dels polítics, les empreses de sondeig, la publicitat i els periodistes. Però el pitjor és que ja ningú no s'escandalitza davant tant d'engany declarat i descobert.

En aquest assaig demolidor poquets

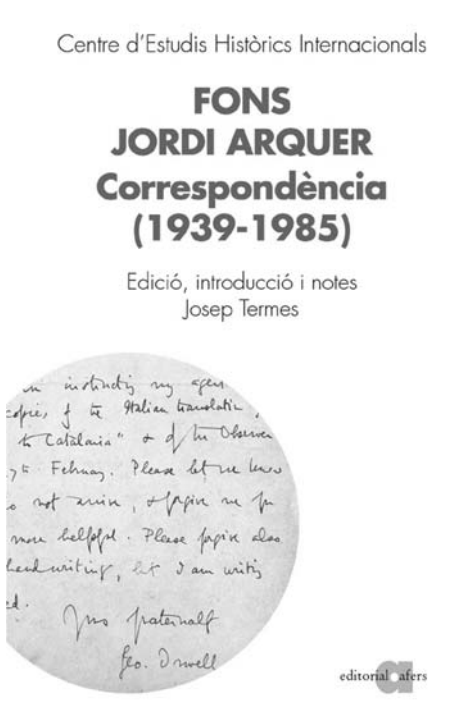
països i estadistes se salven de la censura que Garcia del Muro ens exposa amb acidesa però amb mesura i honestedat. Els primers a ser condemnats són els seus col·legues filòsofs que, en la seua utòpica, teòrica i benestant situació respectada per les nostres democràcies, justifiquen l'ús del nihilisme neopragmàtic i deixen de costat l'ètica necessària per a pensar i actuar davant de la realitat: injusta, miserable, perillosa... mortal, que pateix inexorablement la gent que en el tercer món (el món pobre, colonitzat i explotat) no aconsegueix tirar endavant, per més que cride, calle, plore, passe fam, s'exilie o mora...

Francesc Collado

Socialisme i independentisme

Aquest volum aplega una selecció de les cartes que Jordi Arquer va creuar entre 1939 i 1976 amb diferents corresponents, la majoria d'ells actors destacats de la vida política catalana durant la llarga etapa del seu exili. Els temes són gairebé sempre els mateixos: la guerra, l'exili, el moviment obrer, el socialisme i el futur de Catalunya.

CORRESPONDÈNCIA (1939-1981)

JORDI ARQUER

EDICIÓ, INTRODUCCIÓ I NOTES DE JOSEP TERMES
197 PÀGS.

EDITORIAL AFERS. CENTRE D'ESTUDIS HISTÒRICS
INTERNACIONALS. CATARROJA-BARCELONA, 2004

Aquest volum és el primer número d'una sèrie de llibres que el Centre d'Estudis Internacionals té entre mans publicar amb el títol general "Els Papers del Pavelló de la República" i que ara apareix en l'editorial Afers. Està dedicat a la correspondència de Jordi Arquer amb diferents personalitats -Bosch Gimpera i Tarradellas, Jaume Miratvilles i Pi i Sunyer, Orwell i J.Maurín, Julià Gorkin i José Bullejos, Joan Fuster i J.M. Batista i Roca, etc. Es tracta d'una selecció de cartes extretes de la correspondència de Jordi Arquer entre 1939 i 1976, encabida en més de trenta caixes que, juntament amb els centenars de caixes de materials de la col·lecció que va aplegar al llarg de la seua vida, anà a parar a l'arxiu del Centre d'Estudis Internacionals del Pavelló de la República. Josep Termes, que se n'ha encarregat de l'edició, ha fet una selecció d'un centenar de cartes. L'interès d'aquest

recull és obvi, ja que es tracta d'un personatge molt rellevant de la història política de Catalunya. Jordi Arquer va nàixer a Barcelona el 1906. Ben aviat, per influència de son pare, s'inicià en les lluites socials que mai no abandonaria al llarg de la seua vida. Josep Termes resumeix la seua activitat així: “va ser un home cantellut i hiperactiu, fundador del comunisme català, independentista, organitzador frustrat de l'exili, esdevingut ferotge anticomunista arran de les persecucions contra el POUM (del qual era dirigent destacat)”. Va ser un dels organitzadors del Bloc Obrer i Camperol (1930), que acaba fusionant-se amb el partit d'Andreu Nin, en el POUM (1935), cosa de la qual, com manifesta en una de les seues cartes a Miratvilles, va lamentar després com un error.

En les seues cartes veiem Jordi Arquer com un home compromés amb les seues idees, gens disposat a fer concessions que considere que van contra la seua integritat moral, ni a participar en res on es troba gent que jutja “deshonesta” i “vil”. De més a més, orgullós —amb raó— de la seua trajectòria personal, amb equivocacions, reconegudes per ell, però sempre amb la intenció de ser conseqüent amb ell mateix.

En una carta a Josep Tarradellas (1939) que obre la *Correspondència*, li demana mitjans per sobreviure amb la seua

família i li diu: “crec que tinc tants drets com el que més a ser ajudat”. Més tard, en dues cartes, i un esbós de la segona —1956 i 1958— el posa entre l'espasa i la paret amb una lògica implacable. En una altra, des de Mèxic, a Pi i Sunyer, del 1942, escriu: “Vos deveu conèixer la meua posició irreductible de socialista revolucionari. És per això que mai he militat en cap partit catalanista, si bé des de les files obreres he sostingut sempre el dret de Catalunya a la seua autodeterminació i he recolzat tots els moviments encaminats a fer de Catalunya-Nació un Estat”. Preocupat per aquest punt, el trobem també en una molt interessant correspondència amb Joan Fuster.

En aquest front —socialista i independentista— es va mantenir al llarg de tota la seua activitat política com es pot veure llegint aquestes cartes. I es mantindrà molt ferm front als qui, a l'exili, propugnaven un retorn a la “legalitat” anterior a la constitució de la República i l'Estatut de Catalunya. El seu tercer front de treball era l'activitat de recerca i adquisició de documentació sobre la Guerra Civil i l'exili. I no sols per reunir materials valuosos que es podrien perdre o anar a parar fora de Catalunya, sinó perquè ell els utilitzava com a investigador i escriptor d'obres sobre aquesta temàtica.

Josep Iborra

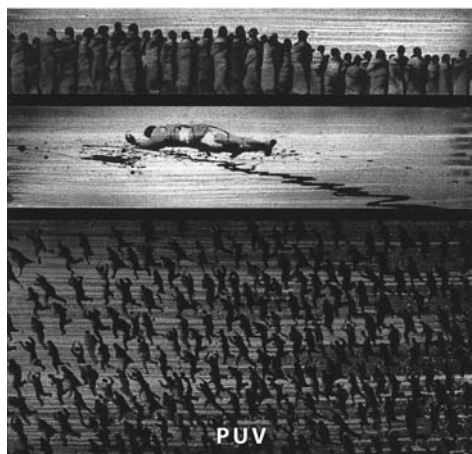
La repressió franquista a casa nostra

L'any 2003 se celebrava a València, en el marc dels XXXII Premis Octubre, un simposi sobre la repressió franquista als Països Catalans que va aplegar nombrosos especialistes i testimonis de primera mà. Aquest llibre recull les intervencions que s'hi van presentar:

Pelai Pagès i Blanch, dir.

Franquisme i repressió

La repressió franquista als Països Catalans (1939-1975)

FRANQUISME I REPRESSIÓ. LA REPRESSIÓ FRANQUISTA
ALS PAÏSOS CATALANS (1939-1975)

PELAI PAGÉS I BLANC, DIR.

366 PÀGS.

PUBLICACIONS DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA,
VALÈNCIA, 2004

Fa poc s'hi va commemorar el seixanta aniversari de l'alliberament del camp d'extermini nazi d'Auschwitz per part de l'exèrcit soviètic. Que aquella barbàrie no s'oblidi i no es torne a repetir mai més era l'objectiu de la commemoració. Aquí, tot i que van haver camps de concentració, ningú no els va alliberar fa seixanta anys. I les institucions que ens governen no tenen cap intenció de recordar-nos que aquí també hi van haver tancaments massius i execucions. És la famosa llei de punt final implícita a què ens va dur la Transició espanyola.

Franquisme i repressió representa un testimoni més per què no oblidem aquells fets i procurem, també, que no es tornen a repetir. El llibre abraça bàsicament quatre aspectes de la repressió franquista, corresponents als

quatre apartats en què es divideix el llibre: la legislació repressiva, la repressió de la llengua i cultura catalanes, la repressió contra l'església catalana i la repressió contra el moviment obrer. S'hi ha afegit un apèndix amb tres testimonis personals de la repressió franquista.

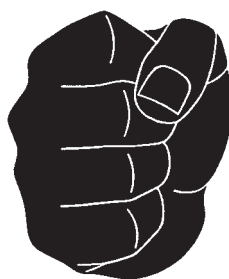
L'encert d'aquest llibre —i del simposi— radica precisament en la tria dels ponents: uns són historiadors i estudiosos del franquisme i ens aporten les dades i sistematitzen el desenvolupament dels fets; i uns altres són testimonis directes de la repressió, que aporten la part “humana” dels fets, més directa, més impactant i més commovedora. D'entre aquests darrers és especialment interessant el relat que fa mossèn Dalmau de la *caputxinada* i de la manifestació de capellans de 1966, pel fet que ni tan sols l'església catalana se'n salvava de les corregudes davant dels *grisos*, ni dels llargs tentacles repressius del TOP (Tribunal de Orden Público).

Un altre dels mèrits del llibre és que aporta dades específiques sobre els Països Catalans, on la repressió té un caràcter diferenciat respecte de l'Estat espanyol, en fer especial èmfasi contra la llengua i la cultura pròpies, i el “perill” del *separatismo*, a més.

Llibres com aquest ajuden a mantenir viva la memòria històrica, a recordar-nos que aquí encara queden ferides obertes que no s'han tancat ni es tancaran, a jutjar per les iniciatives del govern espanyol, com la darrera parada militar del 12 d'octubre, envoltada de polèmica en desfilars junts veterans de la feixista Divisió Azul i de la republicana Divisió Leclerc.

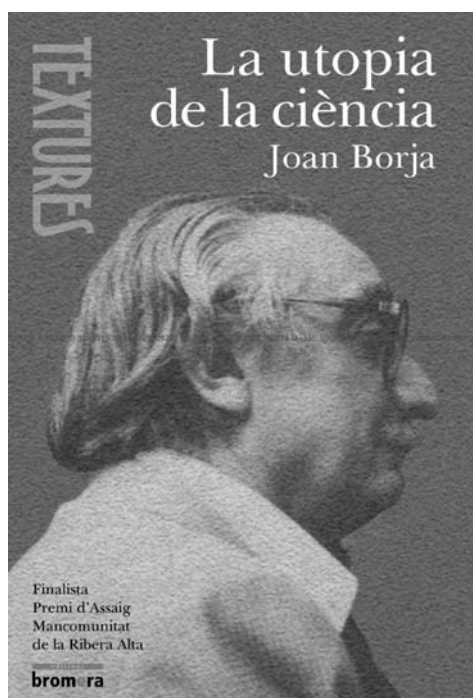
És la societat civil, doncs, la que a poc a poc va posant les coses al seu lloc. Així ha passat amb els anomenats papers de Salamanca i així ho demostra aquest llibre. Al cap i a la fi, als Països Catalans, sempre ha anat així des de fa tres segles.

Marc Candela

Ciència i humanisme

La utopia de la ciència de Joan Borja ressegueix i ordena les nombroses reflexions que a l'entorn de la ciència presenta l'obra assagística de Joan Fuster, com ara les possibilitats d'accés al coneixement, les repercussions de la tecnologia en l'oci, la relació entre l'alfabetització i el progrés científic, les implicacions individuals i socials del progrés mèdic, etc.

LA UTOPIA DE LA CIÈNCIA, JOAN FUSTER
I LA MESURA DE LES COSES

JOAN BORJA

FINALISTA PREMI D'ASSAIG MANCOMUNITAT
DE LA RIBERA ALTA

COL·L. "TEXTURES", 12, 340 PÀGS.

EDITORIAL BROMERA, ALZIRA, 2003

En l'àmplia diversitat temàtica que presenta l'obra de Joan Fuster, les reflexions entorn de les implicacions socials i culturals dels avenços científics i tecnològics ocupen un lloc ben important. De fet, les referències al progrés científic oferien l'oportunitat d'efectuar una interrogació radical sobre velles qüestions de la cultura humanística, així com sobre els nous aspectes socials i morals que estaven apareixent. Aquesta actitud de Fuster no resulta gens habitual entre la gent de lletres que, normalment, ignora les noves perspectives que plantegen les ciències o, el que ve a ser el mateix, les combat en nom d'uns valors humanístics suposadament en perill.

Ara bé, a Fuster no l'interessava tant construir un esbòs de filosofia de la ciència o un intent d'aproximació als interrogants sobre l'univers que planteja la física, com desmuntar les

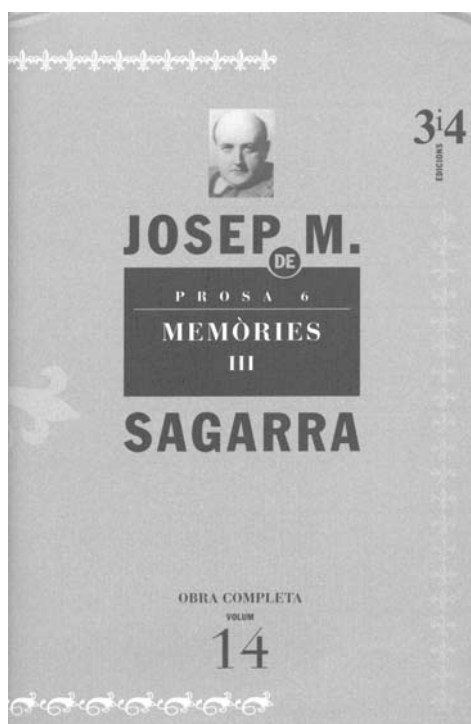
reaccions confuses, il·lògiques sovint, de la gent de lletres —la fauna, que n’hauria ell— davant les noves realitats i problemes plantejats pels científics. Aquest propòsit, de fet, s’inseria en la mateixa concepció de l’assaig fusterià, ja que l’assaig, per a Fuster, respon sempre —és el seu primer impuls— a un intent d’aclarir la comprensió d’un problema. I aclarir és tant com desfer confusions, equívocs, subterfugis, prejudicis... L’assaig no és sobre un tema, sinó cap a un tema, i en aquesta aproximació el primer pas és sempre el desemmascarament, el desinflatament de les retòriques, la voluntat de situar el pensament en un pla delimitat i concret. Una tasca inicial, en diríem, d’higiene mental. El llibre de Joan Borja *La utopia de la ciència* resumeix i ordena les principals reflexions de Fuster sobre la ciència i la seua interacció amb l’humanisme, així com sobre les noves realitats i problemes que aquella planteja. Aquestes reflexions apareixen sobretot en llibres com *Diccionari per a ociosos*, *L’home mesura de totes les coses*, *Diari 1952-1960* o *Sagitari*, i també en centenars d’articles publicats en la premsa periòdica, la majoria no arreplegats en cap llibre i només accessibles en les hemeroteques. Amb abundants citacions del mateix Fuster, Borja ressegueix temes com la concepció de l’assaig, relacionada amb les possibili-

tats d’accés al coneixement, les repercussions de la tecnologia en l’oci, la relació entre l’alfabetització i el progrés científic, l’abundància cultural que els nous mitjans tecnològics fan possible amb la viciada dialèctica de les masses i les minories selectes i la corresponent i suposada adulteració de la cultura. Alguns dels assaigs més divertits i sarcàstics que el lector trobarà extracitats en aquest llibre, fan referència a les ciències humanes: la història, la psicoanàlisi, la sociologia, la crítica literària... De gran actualitat és un dels capítols més llargs d’aquest llibre, dedicat a les implicacions individuals i socials del progrés mèdic, amb els canvis en l’ètica i la moral que està provocant. En l’últim, que porta per títol “la utopia de la ciència”, Joan Borja hi destaca que encara que Fuster no s’apuntava a un optimisme cec en el progrés científic atacava sovint les confusions i prejudicis que detectava en les veus que alertaven —i continuen alertant— sobre la pèrdua de llibertat i sobre la deshumanització que es produirien en una hipotètica societat racionalitzada, de la mateixa manera que es mostrava sarcàstic amb els qui propugnaven un progrés moral paral·lel al progrés científic, però entenent aquell com una conservació dels valors tradicionals.

Enric Iborra

Jo ho he vist

El tercer volum de les Memòries de Josep Maria de Sagarra, obra publicada per primera vegada el 1954, inclou “Les fèrtils aventures” i “Dos anys a Madrid” i relata la història de la vida de l'autor entre els 18 i els 25 anys, és a dir, del 1912 al 1918.

JOSEP MARIA DE SAGARRA. MEMÒRIES III.
PROSA 6. OBRA COMPLETA 14

EDICIÓ CRÍTICA A CURA DE NARCÍS GAROLERA AMB
LA COL·LABORACIÓ D'EULÀLIA MUMBRÚ
547 PÀGS.

EDITORIAL TRES I QUATRE, VALÈNCIA, 2004

Aquestes Memòries del prolífic autor de Barcelona (1894-1961), que l'editorial 3 i 4 ha publicat en tres volums -els corresponents a l'Obra Completa 12, 13 i 14-, constituïen la primera de les dues parts en què Sagarra concebé inicialment el seu projecte, que dissortadament no va tenir continuïtat. Els primers vint-i-cinc anys de la seua vida ocupen quasi 800 pàgines en l'edició de lletra de formiga de la popular MOLC i moltes més en aquesta de 3 i 4. Això pot donar una idea de fins a quin punt Sagarra hi precisa el detall, que podrà mantenir més o menys interès històric per al lector actual, però que no cansa mai ni sembla postís o agafat pels pèls gràcies a una prosa que, juntament amb el seu coetani Josep Pla, és un dels cims de la literatura catalana de tots els temps.

Concebudes com unes confidències amables i no -ho advertia l'autor en el pròleg- com confessions, la darrera part de les *Memòries* s'inicia amb el viatge d'un jove Sagarra de 18 anys a Itàlia en companyia del pare, l'historiador Ferran de Sagarra i Siscar, i el seu germà Ignasi, i acaba amb el retorn de l'autor a Barcelona, després de dos anys a Madrid, coincidint amb el final de la I Guerra Mundial i un sopar en homenatge a don Santiago Rusiñol organitzat per la penya de l'Ateneu Barcelonès. A través d'aquestes 547 pàgines, editades amb molta cura i supervisades lingüísticament per Narcís Garolera, el lector es converteix en testimoni dels primers treballs literaris de l'autor i d'uns èxits fulgurants que ja no l'abandonarien (quasi) mai. L'evocació de personatges que l'autor coneix durant aquest temps de formació (fins que, descartada la carrera diplomàtica, decideix dedicar-se professionalment a la literatura) ocupa una part central de l'obra. Per ací desfila la flor i nata de la intel·lectualitat barcelonina i madrilenya de l'època, amb retrats vivíssims que han estat destacats per la crítica com l'aspecte més important de les memòries. Efectivament, entre els 18 i els 25 anys, aquest burgeset

intel·ligent i curiós té el privilegi de tractar de prop un fum de personatges decisius de la cultura i la política espanyoles de la primera meitat del segle XX, i l'autor que en la plenitud humana i literària dels 60 anys es posa a escriure-hi, ho fa amb estima, ofici i saviesa de *bon vivant*, lluny tant de l'elegia com de la sàtira, conscient de la sort que suposa haver nascut, com aquell qui diu, cofat amb barret fort i vestit de sedes i amb una ploma a la mà disposada a oferir un testimoniatge imprescindible d'un home i d'una època.

Segueix a bon ritme, doncs, la publicació de l'obra completa de Josep Maria de Sagarra i de Castellarnau, prevista en els 25 volums que n'integren l'edició canònica més altres 5 d'obra inèdita. Autor més reconegut en poesia i teatre i no tant com a narrador, esperem que aquest sisè volum de prosas contribuirà a la lectura permanent que un clàssic de les nostres lletres reclama i a espolsar una mica la pols d'un cert oblit en què ha caigut.

Manel Rodríguez-Castelló

«Memorias de una luchadora antifranquista»

El testimonio político y personal de Rosalía Sender (Albalate de Cinca, Huesca, 1933), una mujer que batalló infatigablemente contra el fascismo desde las filas del partido comunista, primero en la clandestinidad y, después, en la legalidad durante la Transición y la democracia.

NOS QUITARON LA MIEL. MEMORIAS DE UNA
LUCHADORA ANTIFRANQUISTA

ROSALÍA SENDER BEGUÉ

COL·L. "HISTÒRIA I MEMÒRIA DEL FRANQUISME"

318 PÀGS.

PUBLICACIONS DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA,
VALÈNCIA, 2004

Como en cualquier texto complejo, esta obra tiene muchas lecturas, relata acontecimientos y describe actitudes que invitan a la reflexión —no de balde revisa casi sesenta años de historia de España— pero de entre todos los aspectos importantes, que son muchos, me interesa especialmente que sea un testimonio —no una ficción— autobiográfico, de una militante comunista, afincada en Valencia desde finales de los sesenta y que sea mujer.

La narración en primera persona hila todo el discurso: la vida de Rosalía Sender contada por ella misma discurre por estas páginas, su voz comprometida, luchadora, valiente, infatigable. Esta voz cuenta hechos, opina, deduce, valora y avanza por un relato cronológico que comienza en la infancia —cruzando a pie la frontera francesa con cinco años, junto a sus

padres y su hermana en 1939— y concluye en la actualidad, al frente de su galería de arte.

R. Sender se afilió al PCE a los 18 años, cuando vivía en París y permaneció en el partido hasta 1986; fueron más de cincuenta años de dedicación: primero en la clandestinidad, en el exilio y en el interior, trabajando en los servicios de correo, acogiendo a españoles que huían a Francia, ayudándolos a cruzar la frontera, promoviendo campañas contra la tortura, activando grupos vecinales y desempeñando un papel decisivo en la creación del Movimiento Democrático de Mujeres del País Valenciano; tras la legalización del PCE, reorganizándolo para funcionar en democracia. En el libro se evidencia que la lucha contra la dictadura franquista fue fundamentalmente comunista, porque eran muchos los militantes y porque estaban bien coordinados dentro y fuera del estado.

Tras el largo periodo en Francia, duro y alegre al mismo tiempo —de gran miseria, pero también gozando de la solidaridad y de la cultura—, Rosalía Sender se instala en Valencia en 1967. Aquí comienza un pasaje especialmente interesante porque muchos de los personajes que aparecen protagonizaron la Transición española y, sobre todo, porque muestra las dificultades

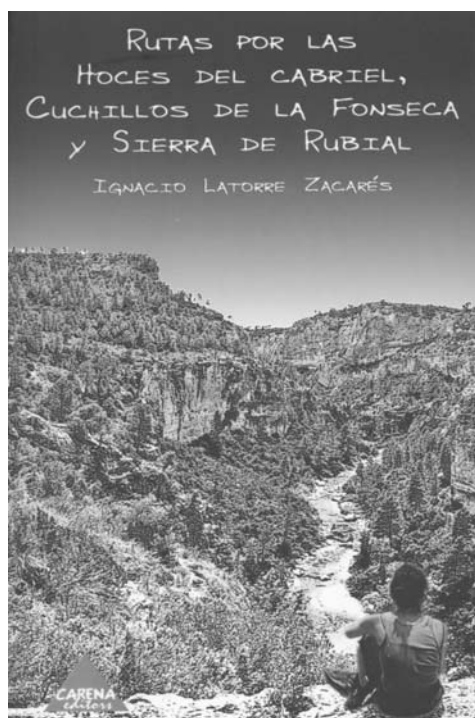
de estructurar un partido político para que sea eficaz y, a la vez, represente los intereses de los votantes.

En estas memorias queda patente la discriminación que padeció Rosalía Sender por ser una mujer; trabajó incansablemente en el partido comunista, pero a menudo era destinada a menesteres mecánicos que le impedían acceder a la formación necesaria para destacar: era «una herramienta», como dice la autora. Además, cuando aceptó el cargo de la secretaria de finanzas del PCPV, que nadie quería ejercer, los responsables hacían caso omiso de sus recomendaciones, constantes e imprescindibles, y no valoraban su función. A ello hay que añadir que, además de tener una ocupación retribuida y casi otra jornada laboral en el partido, era ama de casa y cuidaba y educaba a sus dos hijos, actividades que su marido no compartió nunca. De no poseer una personalidad tan crítica y emprendedora, tal vez, sus acciones estarían en el anonimato. Pero Rosalía Sender abandonó el partido en los años ochenta y aún tuvo ganas de fundar una sociedad cultural que promocionó el arte por todo el País Valenciano y, más tarde, la emblemática galería que lleva su nombre.

Arantxa Bea

D'excursió per les terres del Cabriel

L'altiplà del Cabriel posseeix alguns dels racons més bells i desconeguts de tot el territori valencià. Ignacio Latorre ens proposa de conèixer-los mitjançant quinze rutes que recorren minuciosament aquesta comarca singular.

RUTAS POR LAS HOCES DEL CABRIEL,
CUCHILLOS DE LA FONSECA Y SIERRA DE RUBIAL

IGNACIO LATORRE ZACARÉS

COL·L. "RUTAS BTT Y SENDERISMO"

237 PÁGS.

CARENA EDITORS, VALÈNCIA, 2004

El 25 de juny de 1851 una Reial Ordre d'Isabel II convertia el riu Cabriel en el límit fronterer entre les noves províncies d'Albacete, Conca i València i incorporava l'actual comarca de Requena-Utiel a la circumscripció provincial valenciana. Es refrendaven així uns vincles històrics ben coneguts, just en un moment en què s'hi iniciava l'expansió de la viticultura que propicià una important dinamització econòmica de la comarca i que trobà la seua eixida comercial en el port de València.

En aquest territori fronterer, la capitalitat del qual es comparteix entre Requena —administració i serveis— i Utiel —comerços—, s'amaga un paisatge bellíssim configurat per l'accidentada orografia que va deixant el riu Cabriel al llarg del seu curs

seguint els límits territorials entre la Manxa i València i els diversos barrancs —las Chorreras, Mira, Moluengo, Cinorrio— que hi aboquen els seus cabdals irregulars.

Ignacio Latorre, en aquesta documentada —i apassionada— guia excursionista proposa quinze rutes per fer a peu o en bicicleta i descobrir així els paratges extraordinaris que s’arreglaren en el marge esquerre del Cabriel, aigües avall de l’embassament de Contreras: la Serra de Rubial, la zona boscosa de la Derrubiada, els capriciosos i impossibles meandres encaixonats entre espadats i coneguts com las Hoces —el Rabo de la Sartén, la Hoz de Vicente, la Hoz del Purgatorio—, els Cuchillos de la Fonseca, singulars formacions rocoses en forma d’agulles verticals, anomenades popularment “els sentinelles del Cabriel”, que tenen el seu origen en l’erosió desigual que han sofert els seus estrats verticals i que ha donat lloc a aquest conjunt de lloses allargades i esmolades; Vadocañas i el seu pont del segle XVI; o els nombrosos i petits llogarets sorgits aquí i allà amb la seua arquitectura popular i el seu desconegut patrimoni arquitectònic Las Cárceles, Casas de Moya, Casas del Rey, Las Monjas, Los Cojos, Tochar, Tamayo, Chipirito...

En fort contrast amb l’asèpsia característica d’aquesta mena de guies, l’autor no estalvia crítiques a la creixent pressió a què es veuen sotmesos aquests paratges per banda de les finques privades que envolten amb tanques les seues propietats, sense respectar els marges del riu, els camins públics o les rutes naturals de la fauna autòctona. Unes agressions que, fins ara, s’hi han realitzat impunement i amenacen l’equilibri del riquíssim ecosistema de l’altiplà, d’ara endavant una mica més nostre gràcies a aquest excel·lent treball de divulgació.

Josep Vicent Frechina

La biologia molecular vista a través de Brenner

Sydney Brenner, un dels biòlegs més destacats del passat segle, ens ofereix a través del seu relat autobiogràfic una visió personal del desenvolupament de la biologia molecular. Una visió parcial però complementària a la d'obres més completes.

VIURE PER A LA CIÈNCIA

SYDNEY BRENNER

TRADUCCIÓ DE JULI PERETÓ

COL·L. "SENSE FRONTERES", 16, 223 PÀGS.

EDICIONS BROMERA I PUBLICACIONS

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA, ALZIRA, 2004

La biologia molecular s'ha desenvolupat durant les últimes dècades, com molt probablement no ho ha fet, cap altra disciplina científica. I ho ha fet fins arribar a ser avui una de les disciplines científiques que més recursos econòmics i humans acaparen. D'altra banda, aquesta disciplina ha passat a ser una de les més controvertides a nivell social. En aquest sentit, ha generat importants polèmiques com ara aquelles relacionades amb la clonació o amb la producció de transgènics.

Viure per a la Ciència és un relat autobiogràfic d'un dels biòlegs moleculars més importants dels darrers temps: Sydney Brenner. El llibre, centrat en la vida científica d'aquest biòleg, narra les nombroses i destacades recerques científiques en les quals participà; unes recerques que transformarien totalment aquesta disciplina i la durien al

lloc tan central que avui ocupa dins la ciència. Així, a través de les seues pàgines podem llegir: com es descobrí l'estructura del DNA; com s'aprofundí en el coneixement de la funció d'aquesta molècula; com es desenvoluparen tècniques essencials de la biologia molecular com la clonació de gens; o com s'introduïren instruments ara imprescindibles, com és el cas del microscopi electrònic o el mateix ordinador. Tot açò s'explica des d'una perspectiva totalment personal, relacionant cada qüestió exclusivament amb les vivències de l'autor. D'aquesta manera, els lectors o les lectores poden obtenir una visió més de tots aquests fets. Una visió, però, que només podrà ser enriquidora si es contrasta amb un relat històric més complet.

El menyspreu que l'autor mostra cap als historiadors de la ciència pot ser una bona explicació d'algunes mancances importats del llibre, com ara la manca de contextualització en els seus paràmetres polítics i socials dels desenvolupaments científics que hi relata. D'altra banda, el fet d'emprar com a fonts només les seues vivències i les dels seus amics, duu a l'autor a perseverar en injustícies ben conegudes com ara l'anul·lació del paper de Rosalind Franklin en la descoberta de l'es-

tructura del DNA. És per això que la lectura no contrastada d'aquesta obra podria dur a idees errònies sobre les aventures científiques que hi relata.

Potser allò que resulta més interessant de l'obra és la imatge que ens ofereix de la pràctica científica i dels mateixos científics amb qui treballà. Les reflexions que l'autor realitza al voltant de la importància de la interdisciplinarietat i del treball en equip en ciència o la visió de la ciència com una pràctica menys sistemàtica del que sovint es pensa resulten de gran interès. Ara bé, també en la imatge de la ciència que es desprèn d'aquesta obra apareixen afirmacions que avui ja resulten absolutament ridícules; és el cas, entre d'altres, de la defensa que l'autor fa de la neutralitat de la ciència.

És aquesta, en definitiva, una obra que pot tenir interès per a una lectura crítica per part d'un públic, si més no, introduït en els misteris de la biologia.

Ximo Guillem i Llobet

